Napoleon pražského učení. Josef Ladislav Jandera (1776-1857)

Ocenění celoživotní práce

In: Jindřich Bečvář (author); Martina Bečvářová (author); Jan Pišna (other): Napoleon pražského učení. Josef Ladislav Jandera (1776-1857). (Czech). Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2026. pp. 381–394.

Persistent URL: http://dml.cz/dmlcz/405529

Terms of use:

© Jindřich Bečvář

© Martina Bečvářová

© Jan Pišna

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* http://dml.cz

Ocenění celoživotní práce

1. Děkanem a rektorem

Ve školním roce 1814/1815 byl Josef Ladislav Jandera *děkanem* Filozofické fakulty pražské univerzity.[1] Jeho funkční období bylo víceméně poklidné, na fakultě neprobíhaly žádné velké změny.

Připomeňme, že v Janderově době byla funkce děkana víceméně funkcí čestnou, nebyl s ní spjat zásadní vliv na chod fakulty. Rozhodující moc měli studijní ředitelé, kteří byli dosazeni státem a rozhodovali o fungování fakulty.[2] Děkana volilo kolegium doktorů, tj. absolventů – doktorů příslušné fakulty, kteří žili v Čechách. Někdy se stalo, že děkanem byl zvolen člověk, který na univerzitě vůbec nepůsobil (např. Josef Jungmann ve školních rocích 1827/1828 a 1838/1839).

Janderův děkanský rok spadal do posledního roku napoleonských válek (Vídeňský kongres evropských států, bitva u Waterloo, pád Napoleona aj.). Jandera tak musel dohlížet zejména na loajalitu členů akademické obce ke státu a habsburské politice.

Jandera si do svých diářů velmi stručně zaznamenával instalace děkana či rektora, imatrikulace studentů, slavnostní instalace vedení fakulty a univerzity. Svého zvolení děkanem si považoval, na počátku školního roku 1814/1815 věnoval ve svém diáři instalaci děkana větší pozornost.[3]

Zajímavý dokument z Janderova děkanského působení se dochoval v Archivu Univerzity Karlovy. Jedná se o tzv. oficiální ohlášku neboli plakátovou pozvánku na imatrikulaci studentů, která byla děkanovým jménem vydána 3. ledna 1815. Oznamovala studentům, profesorům, podporovatelům univerzity i všem Pražanům, že 9. ledna 1815 od 8. hodiny proběhne v Klementinu imatrikulace „filozofů“, 10. ledna od 8. hodiny imatrikulace studentů Staroměstského

[1] Dne 20. 8. 1814 oznámil děkanát Filozofické fakulty akademickému senátu pražské univerzity Janderovu volbu děkanem fakulty na školní rok 1814/1815. Viz dopis v Archivu Univerzity Karlovy ve fondu *Akademický senát Karlo-Ferdinandovy univerzity 1791* (*1796*) *– 1883*, inv. č. 21, *Spisy 1814*, č. 72. Viz též [SV].

[2] V letech 1807 až 1816 byl studijním direktorem (ředitelem) filozofických studií pro logiku, etiku, metafyziku a humanitní obory Milo Johann Nepomuk Grün, strahovský opat, a v letech 1805 až 1832 byl studijním direktorem filozofických studií pro matematiku a fyziku František Josef Gerstner.

[3] Viz Janderův zápis v diáři k 7. listopadu 1814 (sgn. CK X 51).

gymnázia a ve stejný den od 15. hodiny imatrikulace studentů pražské polytechniky.[4]

Od 3. listopadu 1827 do 5. listopadu 1828 byl Jandera *rektorem* pražské univerzity.[5] Jeho slavnostní instalace do funkce rektora se konala v Týnském chrámu v prvním dnu jeho rektorského období, tj. 3. listopadu 1827. Ve fondu [III] je uložena nevelká karta, na níž je latinský text informující o slavnostní instalaci rektora. V Janderově pozůstalosti v klášterní knihovně na Strahově jsou česky psané verše nazvané *Gratulacy*, které mu jako blahopřání ke zvolení rektorem sepsal jeho přítel podepsaný jako *Eremita Sazavenus* čili *Honza*.[6]

Zdůrazněme, že rektorská funkce byla pozicí čestnou. Volba rektora se opírala o univerzitní řád z roku 1784. Hlasovací právo měli volitelé z jednotlivých fakult (studijní ředitelé, děkani a senioři fakult), kteří více méně respektovali neoficiální nepsané pravidlo o rotování, tj. pravidelné střídání reprezentantů ze všech čtyř fakult. Tradičně býval zvolen služebně nejstarší profesor fakulty, který ještě nebyl rektorem. Kandidát na rektora musel získat nadpoloviční většinu hlasů volitelů a následně jeho volbu musela odsouhlasit státní správa.[7]

Jandera si svoji slavnostní rektorskou instalaci dne 3. listopadu 1827 pečlivě zaznamenal do svého diáře (sgn. CK X 64). V předvečer instalace byl s Kučerovými v divadle na představení *Don Juan*; večer v den instalace strávil slavnostně s občerstvením ve svém bytě s Kučerovými, Vydrou a Diaubalikem (Ďoubalíkem).

K Janderovu rektorskému období se vztahuje dokument uložený ve fondu [I]. Jedná se o plakát vydaný 3. listopadu 1827, jímž nový rektor oznamuje, že akademický rok bude slavnostně zahájen 5. listopadu 1827 bohoslužbou v pražském Týnském chrámu. Latinsky psaný text se obracel nejen ke studentům, ale i k příznivcům univerzity a ke všem Pražanům. Stejný plakát je uložen v Archivu Univerzity Karlovy v Praze. Poznamenejme, že obdobná „ohláška" oznamovala zahájení školního roku 5. listopadu 1828; zval na ně 1. listopadu

[4] Jandera imatrikulaci studentů, které dne 9. 1. 1815 předsedal, věnoval nepatrnou pozornost i ve svém diáři z roku 1815 (sgn. CK X 52).

[5] V Archivu Univerzity Karlovy je ve fondu *Akademický senát Karlo-Ferdinandovy univerzity 1791 (1796) – 1883*, inv. č. 34, *Spisy 1827*, č. 184, uložen rozsáhlý materiál zachycující průběh volby rektora. Obsahuje protokoly o výsledku hlasování na Teologické, Právnické a Filozofické fakultě (všechny z 16. 8. 1827), dvoustránkový protokol z volebního zasedání z téhož dne, který dokládá, že volba proběhla řádně podle univerzitních stanov za přítomnosti příslušných hodnostářů, členů akademického sboru a svědků, tj. že byl rektor zvolen v souladu s předpisy a bez námitek. Byl řádně sepsán, přečten, uzavřen a opatřen podpisy přítomných účastníků. Další dvoustránkový dokument obsahuje informace o průběhu a výsledcích voleb a schválení nového rektora. Sepsán byl 16. a 28. srpna a 1. září 1827. Poslední, třístránkový dokument z 1. září 1827 je konceptem zprávy o průběhu volby, která byla určena pro zemské gubernium v Praze. Z dokumentů je zřejmé, že Jandera byl do funkce rektora zvolen zástupci všech fakult jednomyslně. Viz též [SV].

[6] Viz DF III 18, str. 207–208. Zdůrazněme, že rektor i děkani jednotlivých fakult byli až do roku 1948 (až na nepočetné výjimky) voleni vždy na jeden školní rok.

[7] O volbách rektorů viz [RSV].

odstupující rektor Josef Ladislav Jandera.[8] I tato bohoslužba se konala v Týnském chrámu.

Předání rektorské funkce si Jandera poznamenal do svého diáře za rok 1828 (sgn. CK X 65). Patrně byl rád, že náročné rektorské období končí a bude se opět moci plně věnovat svým zájmům.

2. Arcibiskupským notářem

Pražský arcibiskup Václav Leopold Ignác Chlumčanský z Přestavlk a Chlumčan (1749–1830) jmenoval roku 1829 Janderu *arcibiskupským notářem*, čímž ocenil jeho odborné a pedagogické aktivity. Jmenovací dekret z 19. února 1829 (č. j. 989) je uložen ve fondu [III].

V případě Jandery se patrně jednalo o čestný titul *Notarius archiepiscopalis*, který mu byl udělen jako kněži a vzdělanci. Patrně nešlo o trvalou úřední službu v arcibiskupské kanceláři, ale o příležitostné úřední úkony čestného charakteru (vizitace, zkoušky duchovních, zvláštní církevní potvrzení, beneficie, důležité svatby, kázání, dědické otázky, soudní spory mezi duchovními apod.). Jmenování notářem znamenalo příslušnost k aparátu pražské arcibiskupské konsistoře, neznamenalo, že Jandera denně seděl v konsistoři a vyřizoval církevní spisy, ověřoval listiny a podpisy, sepisoval listiny a vedl úřední knihy. Spíše měl právo užívat titul a pečeť notáře arcibiskupské kanceláře, čímž mohl ověřovat důležité listiny nebo zastupovat církev v právních záležitostech. Zdůrazněme, že arcibiskupským notářem mohl být člověk, který byl vzdělán v kanonickém i civilním právu; často se jednalo o kněze, někdy o vzdělané laiky, právníky v církevních službách. Arcibiskupské jmenování notářem potvrzovalo důvěru a postavení v duchovní i intelektuální sféře.

Jandera si do diáře k 25. únoru 1829 poznamenal, že byl jmenován arcibiskupským notářem (sgn. CK X 66).

3. Viceseniorem fakulty

Profesorský sbor Filozofické fakulty pražské univerzity jednomyslně zvolil v roce 1832 Janderu *viceseniorem fakulty* (*Vize-senior der Philosophischen Fakultät der Prager Universität*). Ocenil tak Janderovu třicetiletou pedagogickou práci. Rozhodnutí sboru Janderovi oznámil profesor Antonín Dittrich (1786–1849), který byl v tomto roce děkanem Filozofické fakulty, a profesor Josef Anton Köhler (1779–1839), tehdejší ředitel filozofických studií.[9]

Jandera si jmenování *viceseniorem* fakulty považoval. Ač se běžně o svých oceněních nevyjadřoval a nechlubil se jimi, v jeho diáři najdeme u dat

[8] Uložena je rovněž ve fondu [I], inv. č. 2539.

[9] Dopis děkanství z 9. března 1832 (č. j. 21) týkající se volby viceseniora je uložen ve fondu [III].

8. a 9. března roku 1832 krátké poznámky o jeho jmenování a o blahopřání přátel k tomuto ocenění.[10]

Poznamenejme, že Jandera byl uváděn jako *vicesenior* až do roku 1849. Funkce viceseniora, tj. zástupce děkana, představovala akademickou pozici ve fakultní správě. Její nositel pomáhal děkanovi řídit chod fakulty a děkana případně zastupoval v době jeho nepřítomnosti. Funkce byla důležitá pro organizační, vědecké i studijní aktivity univerzity. Z dnešního hlediska představovala jakousi manažerskou pozici, která pomáhala s vedením fakulty, s administrativou, volbami, disciplinárními záležitostmi, se studijní agendou. Vicesenior mohl zastupovat fakultu při slavnostech a oficiálních aktech. Po roce 1849 se začalo užívat označení proděkan.[11]

Připomeňme, že v letech 1833 až 1841 zastával Jandera též funkci *revizora nadačního fondu nemocničních pokojů pro chudé studenty* (*Kontroleur bei der Stiftungskassa von Krankenzimmer für arme Studierende*). Kontroloval, zda jsou správně používány prostředky fondu, zda jsou řádně evidovány jeho příjmy a výdaje, zda jsou podle pravidel fondu odpovídajícím způsobem financovány nemocniční pokoje pro chudé studenty a jejich lékařské ošetření, zda jsou lékařské služby řádně poskytovány a zda uživatelé podpor z fondu splňují podmínky pro jejich čerpání.

Zdůrazněme, že v té době neexistoval v Rakouské říši systém sociálního a zdravotního pojištění pro studenty. Nadace podobného typu hrály důležitou sociální a společenskou úlohu.

Patrně se jednalo o tzv. *Krombholz'sche Stiftung für arme erkrankte öffentlich Studierende* neboli nadaci, která byla 1. března 1832 zřízena pod jménem jejího zakladatele Julia Vincenze von Krombholze (1782–1843), předního českého lékaře a profesora lékařství, který se v letech 1831 až 1832 významně osvědčil v boji s cholerovou epidemií v Praze. Snad se tehdy u něho zrodila myšlenka založení fondu na podporu nemocných studentů. Nadace poskytovala pomoc nemocným a chudým univerzitním studentům, měla jim umožnit lékařskou péči zdarma nebo velmi levně (léky, lůžka v nemocničních pokojích pro studenty, podpora při zotavování apod.). Spolupracovala s pražskou všeobecnou nemocnicí. Po Krombholzově smrti získala nadace další finanční prostředky.[12]

Jandera se i později zajímal o aktivity *Krombholzovy nadace pro chudé nemocné studenty*. Roku 1855, když slavil padesáté jmenování řádným profesorem matematiky, věnoval nadaci 100 zlatých.[13]

---

[10] Viz Janderův diář z roku 1832 (sgn. CL X 23).

[11] Vicesenior byl zástupcem seniora, tj. nejvyššího představitele fakulty (děkana).

[12] Jandera si do svého diáře k 30. září 1841 poznamenal, že dokončil revizi pokladny nadačního fondu a vše předal rektorovi univerzity (viz sgn. CK X 78).

[13] Viz oznámení rektora pražské univerzity Františka Piťhy, Janderova bývalého žáka, které bylo uveřejněno v inzertní části novin *Prager Zeitung* (1855, č. 56 ze 7. 3., str. 4). Jandera se rád a často připojoval k různým dobročinným aktivitám, pravidelně podporoval novoroční sbírky nebo pražský útulek pro chudé. Viz [SV].

V letech 1849 až 1857 je v seznamech pedagogů (viz fond [VII]) Jandera uváděn jako *senior pánů profesorů filozofie* (*Senior der Philosophischen Fakultät*, *Senior der philosophischen Herren Professoren*), což byl výraz ocenění, úcty a autority, kterou Jandera měl v profesorském sboru Filozofické fakulty. Jandera byl totiž jedním z nejstarších a nejdéle působících pedagogů této fakulty.

4. Velká zlatá medaile s řetězem

Roku 1835, k 30. výročí svého pedagogického působení na postu profesora Filozofické fakulty pražské univerzity, obdržel Jandera od císaře Ferdinanda I. (1793–1875) *velkou zlatou medaili s řetězem.*[14]

Jednalo se o tradiční civilní vyznamenání za občanské zásluhy, o medaili nazvanou *Civil Honour Medal Meritis*, kterou roku 1835 zavedl císař Ferdinand I. jako náhradu za dřívější civilní ocenění z doby jeho otce, císaře Františka I. (1768–1835). Byla udělována za zásluhy a služby císařství. Měla pět základních tříd:

- Zlatá, 1. třída (nejprestižnější forma pro nejvyšší úředníky; zlato, řetěz),
- Zlatá, 2. třída (za významné civilní zásluhy; zlato),
- Zlatá, 3. třída (pro nižší významné civilní reprezentanty; zlato),
- Stříbrná, 1. třída (pro nižší významné civilní reprezentanty; stříbro),
- Stříbrná, 2. třída (pro záslužné občany a úředníky; stříbro).

Kulatá medaile s vyvýšeným orámováním má nahoře ozdobné poutko, kterým procházel závěsný kroužek. Na přední straně byl profilový portrét císaře Ferdinanda I. (hledí doprava) a okružní nápis

Ferdinandvs I. D. G. Avstriae Imperator,

tj. *Ferdinand I., z Boží milosti císař rakouský.* Pod portrétem bylo tzv. razítko medailéra. Na zadní straně byl jednoduchý centrální nápis *Meritis* (za zásluhy), pod ním vavřínový nebo dubový věnec a uvnitř věnce jméno oceněného. Medaile se nosila na hrudi na bílé stuze s úzkými červenými okraji, zlatá medaile 1. třídy na řetězu. Medaile byly vyrobeny z vysoce karátového zlata nebo stříbra.

Roku 1848 byla medaile změněna a vydána novým císařem Františkem Josefem I. (1830–1916), v prosinci 1849 pak byla zrušena a nahrazena novým křížem zásluh.

Jandera byl o rozhodování o udělení medaile informován svými vídeňskými přáteli, jak dokládá jeho dodatečná poznámka v diáři k 29. březnu 1835 (sgn. CK X 72):

[14] Opis jmenovacího dekretu tohoto vyznamenání, který Janderovi zaslalo pražské gubernium 22. května 1835, a dopis ředitelství filozofických studií pražské univerzity z 27. března 1835 (č. j. 555) oznamující Janderovi udělení této medaile jsou ve fondu [III].

Ließ mir einen Zettel, worauf stand, daß ihm sein H. Bruder (*Staatsrath*) *dto Wien 29. Martz geschrieben: Sage Prof. Jandera: Seine Sache ging erstigt ad Majestatem, eine Anerkennung wird ihm gewiß werden.*

Velká zlatá medaile byla Janderovi slavnostně udělena 29. května 1835 v zasedacím sále Českého zemského gubernia v Praze (dnes Sněmovní ulice, sídlo Poslanecké sněmovny). Jednalo se o velkolepou oslavu, které se účastnili zástupci Filozofické fakulty, pražské univerzity, státní správy, Strahovského kláštera i Janderovi přátelé. Nejprve byli hosté přivítáni, pak byl přečten dekret *Dvorské studijní komise* následovaný projevem Karla hraběte Chotka z Chotkova a Vojnína (1783–1868), nejvyššího purkrabího Českého království. Květnatě pohovořil o Janderovi, ocenil jeho pedagogickou práci a připomněl jeho aktivity a zásluhy. Na závěr purkrabí dekoroval Janderu velkou zlatou medailí. Jandera pak poděkoval císaři za pocty, které se mu udělením medaile dostalo, a všem přítomným za projev přízně. Pak se ke gratulantům přidal Josef Antonín Köhler, ředitel filozofických studií a velmistr řádu Křižovníků s červenou hvězdou, který v proslovu zdůraznil Janderovu práci pro Filozofickou fakultu a poděkoval za dlouhodobou svědomitou pedagogickou činnost. Ke gratulantům se připojil Jeroným Josef Zeidler, strahovský opat, Janderův žák a přítel, který též pronesl delší oslavný pozdrav a připomněl Janderovo sepětí s řádem a další strahovské premonstráty, kteří v minulosti obdrželi vysoká ocenění.[15]

Udělení medaile Jandera stroze zachytil ve svém diáři 29. května 1835 (sgn. CK X 72) těmito slovy:

Vor Mittag um 12 Uhr wurde mir die große Ehren Medaille sammt Ratte vor Sr. Exzellenz, Herrn Obristburggrafen in voller Gubernialsitzung, und in Gegenwart H. Direktors des strähower Prälaten und philos. Professoren umgehängt. Speisete zu Hause. Abends H. Dor Wydra bei mir.

Jandera za vyznamenání zdvořile poděkoval, oslav se zúčastnil a ovace dojatě přijal, ale ceny si prý příliš nevážil, nepatřil k lidem, kteří baží po oceněních a zviditelnění. Jan Eduard Herold (1820–1895), malíř, ilustrátor, kritik umění a spisovatel, v díle [Hd], v němž popsal krásy Prahy a jejích památek, v části věnované Millesimovskému paláci (č. 597/I) připomněl Janderu jako významného obyvatele tohoto domu. Mezi několika historkami uvedl i tuto:

Dobrý profesor, který chodil vždy v prostém šedém oděvu a měl doma zásobu celého balíku takové látky, požádal jednou vládu o zvýšení platu. Vláda, která nikdy neměla pro učitele peníze, mu místo toho poslala pochvalný dopis. Přesto Jandera podal druhou žádost.

Po dlouhé době obdržel profesor – medaili za umění a vědu. Profesor zcela klidně přiložil medaili k pochvalnému dopisu a potřetí se písemně obrátil na vládu se žádostí o zvýšení platu. Teprve nyní bylo jeho žádosti vyhověno a bylo mu přiznáno 200 zlatých. Když pak profesor děkoval tehdejšímu nejvyššímu pur-

[15] Viz novinový článek *Prag, 10. Juni ...* (Prager Zeitung, č. 92 z 12. 6. 1835, str. 1–2), který zveřejnil dlouhé úryvky z projevů proslovených během oslav.

krabímu, hraběti Chotkovi, nemohl se tento zdržet několika poznámek o jeho vytrvalosti. „Vaše Excelence," odpověděl mu profesor, „když chce moje kuchařka vařit knedlíky a řekne mi: ‚Pane profesore, potřebuji peníze,' nemohu jí přece říci: vezměte si pochvalný dopis nebo medaili za umění a vědu a nakupte si za ně na trhu, co je třeba." „Já vím, já vím," přerušil ho hrabě rychle.

([Hd], str. 252–253, volný překlad)

Poznamenejme, že na podzim roku 1835 procestoval císař Ferdinand I. část Českého království a udělil řadu medailí (zlatá 3. třída a obě třídy stříbrné). Dne 10. října 1835 navštívil pražskou univerzitu, která mu připravila velkolepé přijetí ve velkém sále Karolina.[16] O císařových cestách a udělených oceněních psaly *Pražské noviny* během září, října a listopadu.[17]

5. Titul dvorní rada

V roce 1836 byl Jandera jmenován *dvorním radou* (*k. k. Hofrath*), byla tak oceněna jeho pedagogicko-vychovatelská práce.[18]

Titul dvorní rada byl v 19. století udělován císařem vysokým úředníkům, vědcům, učencům, pedagogům, duchovním, lékařům, právníkům a umělcům jako ocenění jejich dlouhodobých zásluh o stát, církev, vědu a vzdělávání. Oceňováni byli ti, kteří vynikli ve svém oboru. Titul byl udílen většinou při jmenování do funkce (úředníci), k životnímu jubileu či při jiných významných příležitostech.[19]

Jednalo se jednak o čestný, jednak o služební titul. Měl několik stupňů, které označovaly společenskou prestiž a stavovské postavení nositele:

- *Geheimer Rat* (tajný rada – vysoký dvorský titul spjatý s aristokratickým postavením a členstvím v nejvyšší radě),
- *Wirklicher Hofrat* (skutečný dvorní rada, vysoký úředník, profesor, duchovní, spjato s aktivní službou pro stát),
- *Hofrat* (dvorní rada, čestný titul udělený za zásluhy jako symbol společenského uznání),
- *Regierungsrat* (vládní rada, služební titul úředníků státní rady, nikoli čestný titul).

[16] Viz [1]. Jandera si do diáře k 10. říjnu 1835 (sgn. CK X 72) připsal, že byla zrušena výuka na univerzitě, neboť císař navštívil školu a ve velkém sále Karolina se konala velká oslava, jíž se účastnil profesorský sbor univerzity i studenti.

[17] Např. v Plzni byli na podzim roku 1835 oceněni (medailemi nižších tříd) premonstráti Josef Vojtěch Sedláček (1785–1836) a Josef Stanislav Zauper (1784–1850), profesoři plzeňského Filozofického ústavu. Viz [BB4], str. 695–702.

[18] Dopis ředitelství filozofických studií v Praze z 26. července 1836 (č. j. 632) oznamující Janderovo jmenování dvorním radou je ve fondu [III].

[19] Jandera dovršil roku 1836 šedesát let.

V českých zemích byl titul *dvorní rada* chápán jako vysoce prestižní. Nositel měl právo na oslovení *Pane dvorní rado!* (*Herr Hofrat!*), které bylo v úctě u profesorů, lékařů a vyšších úředníků. Titul symbolizoval společenský vzestup, např. uznání vědecké práce, značil, že nositel patří mezi elitu vzdělanců nebo úředníků. Nositel titulu dvorní rada byl společensky na úrovni nižší šlechty nebo vyšších státních úředníků, byť udělení titulu neznamenalo udělení šlechtictví.

Poznamenejme, že Jandera obdržel titul *Hofrat* jako čestný titul (nikoli služební) a spolu s oceněním i právo na odpovídající uniformu a insignie.[20]

6. Čtyřicet a padesát let od vstupu do řádu

V Janderově pozůstalosti je tištěná kartička z roku 1842 s latinským blahopřáním strahovských premonstrátů k Janderovu svátku. Na zadní straně je devět podpisů, patrně Janderových spolubratrů nebo studentů.[21] Gratulace byla Janderovi předána snad 27. června, kdy se v římskokatolické církvi slaví svátek sv. Ladislava. Poznamenejme, že v roce 1842 Jandera oslavil čtyřicet let od složení řeholních slibů a čtyřicet let od vysvěcení na kněze. Zmíněné blahopřání bylo patrně reakcí na tato jubilea.

Na konci roku 1850 Jandera oslavil 50. výročí vstupu do premonstrátského řádu (26. prosinec 1800). 26. prosince 1850 si do diáře (sgn. CL X 16) poznamenal, že dopoledne byl jako obvykle na mši v Týnském chrámu, pak u něho byli přátelé Axamit, Panthe a Langer, večer trávil doma s Mlejnkem, priorem Křižovníků s červenou hvězdou.[22] Výslovně si poznamenal, že byl „mimo kostel“, čímž patrně myslel mimo Strahov a mimo svůj řád. Poznámky obdobného typu si obvykle do diáře nepsal.

O dva roky později měl možnost si připomenout hned dvě významná výročí – 50 let od složení slavných řeholních slibů (31. ledna 1802) a 50. výročí od vysvěcení na kněze (26. září 1802).

Jandera si 31. ledna 1852 do svého diáře (viz sgn. CL X 18) poznamenal, že je tomu 50 let, kdy na Strahově složil řeholní sliby. Připojil písmena *D. L. E. G!*, což může znamenat *De Lacrima et Gloria!*, tj. *O slzách a slávě!*, nebo snad *Deo Laus et Gloria!*, tj. *Chvála a sláva Bohu!*

Den 50. výročí svého vysvěcení na kněze Jandera nijak neoslavoval. Do diáře (viz CL X 18) si však k 28. září poznamenal (50 let od první mše), že ráno byl na tradiční mši v Týnském chrámu, dopoledne u něho byli matematici Franz Xaver Moth z Vídně, Wilhelm Matzka a historik Karl Johann Vietz.

[20] Jandera si do diáře ke 2. červenci 1836 (sgn. CK X 73) poznamenal, že od tohoto dne je „Hofratem“.

[21] Viz fond [III].

[22] Prior byl představeným jednoho řádového domu, odpovídal generálnímu mistrovi za život bratrů, správu majetku, charitativní a špitální činnost.

Odpoledne navštívil těžce nemocného Karla Bořivoje Presla[23] a pak byl na svých oblíbených šancích (na procházce u hradeb). Slavné výročí své primice si patrně příliš nepřipouštěl.

Nedochoval se žádný dokument přibližující oslavy 50. výročí Janderova vysvěcení na kněze či složení jeho řeholních slibů. Oslavy patrně proběhly v úzkém kruhu kláštera na Strahově.

7. Jubilirter Professor

V roce 1850 byl Jandera jmenován c. k. jubileovaným profesorem čisté elementární matematiky (*k. k. jubilirter Professor der reinen Elementarmathematik*). Bylo to čestné uznání udělované profesorům za dlouhodobé služby nebo při odchodu do penze. Připomeňme, že Janderovi bylo v tomto roce 74 let a na univerzitě vyučoval již od roku 1803, tj. 47 let. V zimě roku 1850 byl penzionován a současně mu bylo povoleno pokračovat v přednáškách ze základů matematiky.[24]

8. Půlstoletí od doktorátu

V sobotu 26. srpna 1854 (na den přesně) slavil Jandera 50. výročí získání doktorátu filozofie na pražské univerzitě (26. srpna 1804). Oslava nebyla okázalá, ale srdečná. Zúčastnili se jí členové doktorského kolegia Filozofické fakulty pražské univerzity v čele s děkanem Františkem Adamem Petřinou,[25] bývalým Janderovým studentem, a Janderovi univerzitní kolegové a přátelé.

Strahovský klášter zastupovali opat Jeroným Josef Zeidler a četní Janderovi spolubratři. Janderovi bylo předáno latinsky psané blahopřání, které vyhotovil Eduard Bunzel, učitel populární a vyšší kaligrafie, lektor na Filozofické fakultě. Blahopřejná čtyřstránková *adresa* (tj. blahopřání) byla vložena do červených sametových desek se zlacenými okraji (28×45 cm); podepsali ji všichni členové profesorského sboru Filozofické fakulty. Pod podpisy byla připojena červená fakultní pečeť.[26] Strahovský opat na Janderovu počest uspořádal v klášteře slavnostní večeři. Dojemné bylo, že gratulanti byli vesměs Janderovi žáci.[27]

---

[23] Presl zemřel 2. října 1852. V roce 1808/1809 byl Janderovým žákem, kterému matematika příliš nešla (v zimním semestru byl hodnocen *jedničkou*, v letním *dvojkou* – viz katalog DU IV 7 uložený v knihovně kláštera na Strahově). Bratři Preslové, dlouholetí Janderovi přátelé, patřili k jeho prvním žákům (Jan Svatopluk studoval ve školním roce 1807/1808 s výborným prospěchem, viz katalog DU IV 6).

[24] Viz kapitola o Janderově pedagogické práci nazvaná *Profesorem matematiky*.

[25] František Adam Petřina studoval u Jandery ve školním roce 1823/1824 (viz katalogy DK I 35, DK I 36 a DK I 37 v knihovně na Strahově); patřil k výborným studentům. V roce 1827 si Jandera do své knihy o doktorských zkouškách poznamenal (viz *Strenge Prüfungen aus der Mathematik ...*, DK I 30, záznam č. 63, v klášterní knihovně na Strahově), že Petřinu 13. prosince 1827 zkoušel z matematiky u tzv. přísné zkoušky.

[26] Blahopřání je uloženo v klášterní knihovně na Strahově (viz DU I 1).

[27] Viz [2], [3] a [6].

Představme na tomto místě výraznou osobnost opata Jeronýma Josefa Zeidlera (1790–1870), Janderova blízkého přítele. Ve školním roce 1807/1808 studoval u Jandery.[28] V obou semestrech byl ve všech hodnocených parametrech klasifikován známkou *eminens*. V zimním semestru ho Jandera ohodnotil 15× *eminens*, v letním semestru 14× *eminens*, jeho zkoušku v obou semestrech 3× *eminens*. Od Jandery tedy získal celkem 35× nejlepší možné hodnocení, což bývalo ojedinělé. Často byl volán k tabuli v průběhu semestru a vždy výborně odpovídal na otázky a řešil příklady.

Do řádu vstoupil roku 1809, o tři roky později složil řeholní sliby a následujícího roku byl vysvěcen na kněze. V letech 1815 až 1821 působil jako kaplan a později jako kooperátor v Jihlavě. V roce 1821 se vrátil na Strahov do pozice klášterního archiváře. Rozšiřoval si vzdělání, na pražské univerzitě získal titul doktora teologie. Krátce poté se stal sekretářem opata Benedikta Johanna Nepomuka Pfeiffera. Roku 1824 zahájil na Teologické fakultě pražské univerzity přednášky z dogmatiky a polemické teologie. O šest let později se stal děkanem této fakulty. Roku 1834 byl zvolen opatem Strahovského kláštera. Jako opat podporoval vědeckou práci, umění i dobročinné aktivity, sběratelství (knihy, obrazy, mince, přírodniny aj.), které přispělo k rozkvětu strahovských sbírek. Ani jako opat nerezignoval na univerzitní výuku. V letech 1846/1847 a 1855/1856 stál jako rektor v čele univerzity. V revolučním roce 1848 podporoval studentské aktivity. Od roku 1859 byl představeným a vizitátorem všech premonstrátských kanonií v Rakouské říši. Od roku 1863 byl poslancem *Českého zemského sněmu* za velkostatkářskou kurii a za tuto stranu byl delegován do vídeňské *Říšské rady*. V roce 1869 byl vyvolen za generálního opata premonstrátského řádu. Zemřel v Římě roku 1870, když se jako osmdesátiletý účastnil koncilu ve Vatikánu. Za jeho řízení kláštera nastal rozvoj hospodářského zázemí, vědecké, pedagogické i pastorační práce, klášter se zapojil do politických i kulturních aktivit. V čele kláštera stál 36 let.[29]

Jandera si uspořádání oslavy a pocty, kterou připravila k oslavě jeho doktorátu Filozofická fakulta, považoval. Do svého diáře si k 26. srpnu 1854 (sgn. CL X 19) zapsal delší poznámku o akci.

K oslavám pořádaným Filozofickou fakultou a strahovským opatem Jeronýmem Josefem Zeidlerem se připojila i *Královská česká společnost nauk*, která k Janderovi den před 50. výročím udělení doktorátu vyslala slavnostní deputaci. Tvořili ji Jan Evangelista Purkyně (1787–1869), univerzitní profesor fyziologie, Karel Joseph Napoleon Balling (1805–1868), profesor chemie na pražské polytechnice, Václav Hanka, kustod Národního muzea, spisovatel a básník, a Wilhelm Rudolf Weitenweber (1804–1870), lékař, přírodovědec a dlouholetý sekretář *Královské české společnosti nauk*. Dorazili do Janderova bytu s kaligraficky provedeným blahopřáním a srdečným přáním.[30]

[28] Viz katalog DU IV 6 uložený v knihovně kláštera na Strahově.
[29] Více viz [Ca] a [S-6].
[30] Viz [5].

Jandera si ocenění od *Královské české společnosti nauk* vážil. Osobní návštěvu členů společnosti si poznamenal do svého deníku k 25. srpnu 1854 (sgn. CL X 19). Zapsal si jména členů deputace i účel jejich návštěvy. Poznámky tohoto typu nejsou u Jandery běžné.

Originál blahopřání je v Janderově pozůstalosti ve fondu [III]. Fotografie blahopřání k padesátiletému výročí Janderovy promoce je v jeho hořické pozůstalosti. Kaligraficky provedenou německy psanou zdravici ze dne 25. srpna 1854 vlastnoručně podepsali Jan Evangelista Purkyně, Karel Jaromír Erben, Ignác Jan Hanuš (1812–1869), filozof a knihovník, Antonín Strobach (1814–1856), právník a politik, František Adam Petřina, fyzik, Wilhelm Matzka, matematik, František Palacký (1798–1876), historik a politik, Václav Hanka a Pavel Josef Šafařík (1795–1861), slavista, historik a jazykovědec, tj. význační členové *Královské české společnosti nauk*, mnozí bývalí Janderovi žáci a nyní kolegové.[31]

Zajímavým dokumentem vztahujícím se k výše uvedené Janderově oslavě je též oslavná báseň neznámého autora, kterou krasopisně zapsal dr. Václav Wernhard, univerzitní syndikus. V dedikačním textu je uvedeno:

Doctissimo Spectabili ac Magnifico Domino Ladislao Josepho Jandera, caes. regie Professori et Consiliario etc. festum semisaeculare Laurea philosophica celebranti Facultas philosophica Pragensis die VII. Calendas Septembres MDCCCLIV.

Připomeňme, že latinsky zapsané datum značí „sedmý den před Kalendami září“ neboli 25. srpen.[32]

Informace o chystaných oslavách i o jejich průběhu byly uveřejněny v rubrice *Prager und Provinzial-Nachrichten* pražských novin *Prager Zeitung* [3] a [6] a v rubrice *Local- und Provinzialchronik* pražských novin *Bohemia* [2]. Také *Pražské noviny* otiskly 27. srpna 1854 krátkou zprávu [4] o Janderově oslavě 50. výročí získání doktorátu filozofie. Doplnily ji zmínkou o chystaném předání latinské *adresy* profesorského sboru. Ve srovnání s německy tištěnými novinami věnovaly Janderově oslavě jen okrajovou pozornost.

9. Půlstoletí od profesury, konsistoriální rada, řád Františka Josefa

Dne 24. února 1855 Jandera oslavil 50. výročí jmenování řádným profesorem elementární matematiky na pražské univerzitě. Velkolepá oslava se konala ve velké aule Karolina. Zúčastnilo se jí neuvěřitelné množství hostů – zástupci univerzity, dva vysocí generálové (bývalí Janderovi žáci), četní hodnostáři a zástupci pražských úřadů, vědecké osobnosti Prahy, studenti, přátelé, strahovští

[31] Janderovými bývalými žáky byli Erben, Hanuš, Strobach, Petřina, Matzka i Hanka.

[32] Rukopis básně je uložen ve fondu [I], inv. č. 2535. Totožný rukopis básně je rovněž ve fondu [III]. Poznamenejme, že Wernhard sepsal i stručný Janderův životopis. Jeho šestistránkový nedatovaný rukopis je uložen ve fondu [I]. Zachycuje základní momenty Janderova života do roku 1849. Není jasné, k jakému účelu byl sepsán.

premonstráti aj. Doprovázely ji zvuky trumpet a bubnů, slavnostní fanfáry a četné oslavné projevy.[33]

Janderu před začátkem oslav vyzvedla v jeho bytě v Celetné ulici č. 597/I delegace univerzitních profesorů v čele s rektorem Františkem Piťhou (1810–1875) a univerzitním syndikem Jakobem Eduardem Wittakem (1785–1859) a doprovodila ho do nedalekého Karolina. Za zvuku trumpet pak Jandera usedl ve speciální doktorské lavici. Slavnost zahájil stručný projev rektora, který uvítal jubilanta i čestné hosty. Následoval delší projev děkana Filozofické fakulty Karla Johanna Vietze (1798–1872), který nejprve vylíčil Janderův život, a pak mu poděkoval za jeho přínos pro rozvoj univerzity. Na závěr předal Janderovi blahopřejnou *adresu*, kterou podepsali všichni členové profesorského kolegia Filozofické fakulty.[34]

Profesorský sbor Filozofické fakulty pražské univerzity dal vyhotovit blahopřání, jehož text připravil Georg Bippart (1816–1892), německý klasický filolog a od roku 1852 profesor klasické filologie na pražské univerzitě. Kaligrafické zpracování provedl opět Eduard Bunzel. Vše bylo zarámováno pěknými kresbami, které navrhl a namaloval Rudolf Müller (1816–1904), německý malíř a restaurátor, který po studiu v Praze, Vídni, Itálii a Německu působil jako malíř historických scén, oltářních obrazů, portrétů význačných osobností, světců a církevních hodnostářů. Nad hlavním textem blahopřání byl umístěn obraz sv. Norberta, zakladatele premonstrátského řádu, k němuž Jandera náležel. Dále byli vyobrazeni „géniové“ se znaky matematických věd a šest alegorických postav představujících filozofické obory. Připojeny byly i dva obrázky připomínající dva zásadní momenty Janderova života – složení řeholních slibů a jmenování řádným profesorem matematiky. Poslední obrázek poskytoval pohled na Hořice, Janderovo milované rodiště. Vše bylo pěkně propojeno komplikovanými arabeskami.

Pak přišla dvě nečekaná a příjemná překvapení pro celý sál.

Nejprve František Petr Krejčí (1796–1870), generální vikář pražské diecéze, blahopřál Janderovi k významnému výročí jménem svým i jménem kardinála a pražského arcibiskupa Bedřicha Jana Josefa Celestina knížete Schwarzenberga. Pak informoval přítomné, že kardinál Janderovi udělil titul *čestného rady knížete-arcibiskupa* (neboli *konsistoriálního rady*) a předal mu slavnostní jmenovací diplom. Bylo to významné ocenění Janderových církevních služeb.[35]

Poznamenejme, že *Fürsterbischöflicher Consistorialrath und beeideter Notar* byl členem arcibiskupské konsistoře, tedy církevní rady, která rozhodovala

[33] V Janderově pozůstalosti ve fondu [III] je pozvánka na oslavu padesátiletého výročí Janderovy řádné profesury. Jedná se o nevelkou kartičku se zlatým tiskem, která zvala na setkání 24. února 1855 od 11. hodiny ve velkém sále starobylého Karolina.

[34] Piťha, Wittak a Vietz byli Janderovými žáky.

[35] Originál latinsky psaného Janderova jmenování čestným radou knížete-arcibiskupa ze 4. února 1855, které bylo sepsáno na pokyn knížete Schwarzenberga, kardinála a arcibiskupa pražského, je uložen ve fondu [II], inv. č. H 8551.

o nejrůznějších záležitostech církve (správní, disciplinární, finanční, vzdělávací apod.). Osoba s tímto titulem dohlížela na nejrůznější oblasti církevní správy, spolurozhodovala o záležitostech nadací, ověřovala důležité úřední listiny apod. Vzhledem k Janderovu vysokému věku (79 let) byla jeho funkce spíše symbolická či poradní a dozorová, jistě se nejednalo o aktivní denní práci v konsistoři. Jako čestný člen konzistoře arcibiskupství v Praze však měl Jandera právo se účastnit rozhodování o církevních a akademických záležitostech.

Následovalo vystoupení zástupce pražského místodržitele, který po svém blahopřání nechal slavnostně přečíst dopis ministra školství Leopolda Lva hraběte z Thun-Hohensteinu.[36] Informoval přítomné, že císař František Josef I. dne 8. února 1855 ocenil Janderovy vynikající padesátileté služby vlasti a udělil mu *Rytířský kříž řádu Františka Josefa*.[37] Slavnostní diplom spojený s udělením řádu je uložen v Janderově pozůstalosti ve fondu [III].

Řád Františka Josefa (*Kaiserlich Österreichischer Franz Joseph-Orden*) byl založen roku 1849 jako tzv. všeobecně záslužný řád. Nebyla s ním však spjata žádná další privilegia (např. právo nobilitace). Zanikl roku 1918 při rozpadu Rakousko-Uherska. Udělení tohoto řádu bylo oceněním osobních zásluh na budování země a bylo možno jej získat bez ohledu na společenské postavení oceňovaného. Původně měl řád tři třídy, vlivem pozdějších úprav stanov se jejich počet zvýšil na pět (*velkokříž*, *komtur s hvězdou*, *komtur*, *důstojník*, *rytíř*). Byl patrně nejčastěji udíleným vyznamenáním rakouské monarchie.

Řád Františka Josefa má tvar tlapatého kříže (*Tatzenkreuz*), který je převýšený císařskou korunou. Zlato-červený smaltovaný kříž leží na černě smaltovaném rakouském dvouhlavém orlovi, který má v zobácích zlatý řetěz s heslem císaře Františka Josefa VIRIBUS UNITIS (spojenými silami), které překrývá dolní rameno kříže. V bílém středovém poli jsou zlaté iniciály zakladatele řádu FJ a na zadní straně letopočet 1849. K řádu patřily řetízky, které se nosily na civilním oděvu (rytířský řetízek byl tvořen bílými medailonky s iniciálou a korunou). V Janderově době byla stuha řádu malinově červená, civilisté mohli pro každodenní nošení používat řádovou miniaturu zavěšenou v knoflíkové dírce na speciálním ozdobném řetízku.[38]

Zástupce pražského místodržitele na závěr svého vystoupení Janderu slavnostně dekoroval *Rytířským křížem řádu Františka Josefa* a velký sál Karolina přešel ve spontánní aplaus.

Oslavy zakončil krátký Janderův projev, který prý pronesl, byť již v pokročilém věku 79 let, s naprostou intelektuální svěžestí a obdivuhodnou silou hlasu. Poděkoval za projevené pocty, pronesl přípitek panovníkovi a následně si

[36] Leopold Lev hrabě Thun-Hohenstein (1811–1888) byl Janderovým žákem, studoval jako privatista ve školním roce 1825/1826 (viz katalogy DK I 41, DK I 42, DK I 43 uložené v knihovně kláštera na Strahově). Při zkouškách v zimním i letním semestru získal od Jandery hodnocení *eminens*.

[37] Originál německy psaného dekretu o udělení *Rytířského kříže řádu Františka Josefa* je i s obálkou uložen ve fondu [II], inv. č. H 8552.

[38] O řádu viz [W-12].

potřásl rukou s čestnými hosty. Za zvuku trumpet a bubnů v doprovodu strahovského opata Jeronýma Josefa Zeidlera opustil Karolinum a odešel do svého bytu.

V německém tisku nalezneme několik zpráv s informacemi o průběhu oslav 50. výročí Janderovy profesury, o účastnících, o Janderových oceněních atd. Viz [8], [12], [7] a [10].[39]

Také *Pražské noviny* připomněly 50. výročí Janderovy profesury. V krátkém článku [9] z 25. února 1855 uvedly zásadní okamžiky průběhu oslav v Karolinu, stručně přiblížily oslavnou latinskou *adresu*, kterou profesorský sbor nechal Janderovi připravit, zmínily Janderovo jmenování čestným radou knížete-arcibiskupa a udělení *Rytířského kříže řádu Františka Josefa*. O dva dny později otiskly podrobnější popis oslav v článku [11].

Zdůrazněme, že český pražský tisk věnoval oslavě 50. výročí Janderově profesury stejnou pozornost jako tisk německý.

Na Janderovy oslavy dorazilo mnoho jeho bývalých žáků. Ti, kteří se z rozmanitých důvodů nemohli oslavy zúčastnit, poslali gratulace nebo osobní dopisy. V hořické Janderově pozůstalosti je ve fondu [II], inv. č. 2438, uložen dopis Václava Michala Pešiny z Čechorodu (1782–1859), římskokatolického kněze, spisovatele a ředitele *Dědictví sv. Jana*, který se 22. února 1855 omlouval, že pro vleklou nemoc nepřijde osobně pozdravit a blahopřát.

10. Čestným měšťanem Prahy a Hořic

Královské hlavní město Praha jmenovalo 22. března 1855 Josefa Ladislava Janderu svým čestným měšťanem. Fotografie německy psaného diplomu je uložena v hořické Janderově pozůstalosti ve fondu [II], inv. č. 16957.[40]

Doplňme pro úplnost, že se Jandera v polovině padesátých let 19. století stal rovněž čestným měšťanem města Hořice (viz kapitola *Hořický patriot*).

[39] Podrobný popis Janderových oslav je též v článku *Die Annalen ...* v novinách *Der Tagesbote aus Böhmen* (č. 56 z 25. 2. 1855, str. 2–3). V článku je drobná chyba, autor uvedl jako místo Janderova narození *Miletin im Hořicer Bezirke*.

[40] Fotografii pořídilo Nakladatelství um. prům. dílen Lange a Scheybl, Kristiánov u Frýdlantu v Čechách, patrně pro bývalé Hořické muzeum. O čestných měšťanech a občanech Prahy viz [W-1].